

„Nem gondolom, hogy egy költői pálya harmincon túl indul”

Beszélgetés Zsille Gáborral

A Magyar Költészet Napja, azaz József Attila születésnapja alkalmából idén is napvilágot látott *Az év versei* című költészeti antológia a Magyar Napló Kiadó gondozásában. Történetéről, műhelyitkairól a kötet szerkesztőjét, Zsille Gábort kérdeztük.

– *Mikor született Az év versei antológia, és mi volt a koncepció a létrehozásakor?*

– Idén tizennyolcadik alkalommal, 2002 óta jelenik meg minden esztendőben, hagyományosan a Magyar Költészet Napjára, vagyis április 11-re. Azzal a szándékkal hozta létre Oláh János akkori főszerkesztő és kiadóvezető, hogy egészséges szakmai alternatívát teremtsen a jóval beágyazottabb (1964 óta létező), ám az utóbbi évtizedekben kissé zártkörűvé vált *Szép versek* antológia mellé. Másképpen fogalmazva: hogy azoknak a fontos szerzőknek is legyen esélyük egy rangos költészeti sereg-szemlében szerepelni, akikről a másik oldalon nem vesznek tudomást.

– *Kijelenthető, hogy ez az antológia a kortárs magyar költészet reprezentatív sereg-szemléje?*

– Igen, mi több, a felvonultatott költők számát tekintve a legátfogóbb magyar nyelvű lírai válogatás, hiszen évről évre százan kapnak benne helyet. Véleményem szerint ez a létszám reális, és szerkesztésileg még éppen kezelhető. Ugyanakkor nem biztosíthatja a teljességet, sajnos sokan kiszorulnak: száz helyet képtelenség sérelmek nélkül szétosztani százötven, kétszáz ember között. Az idei kötet legidősebb szerzője a kilencvenkét éves Tornai József, a legfiatalabb pedig az 1990-ben született kárpátaljai

Marcsák Gergely. Egyébként a kötetben a férőhelyek száma praktikus okból korlátozott, legfőlegbb százhárom – mert valamennyi költő portréfotója szerepel a borítón, és összesen ennyi fénykép fér el. A száznegyedik fénykép helyét a vonalkód és az ár foglalja el.

– *Az ár fölé még beférne két költő, ha nagyon erőlködnenék. De akkor csakugyan zsúfoltság lenne a borítón. Ön mióta szerkeszti az antológiát?*

– 2015 óta, tehát most ötödik alkalommal szerkesztem, és következetesen tartom a száz-as létszámot – idén százegy költő verseit emeltem be. A szerkesztés a versanyag válogatását, gondozását és a szerzők életkora szerinti sorrendbe állítást jelenti. És persze a korrektúrafordulóval járó többhetes levelezést, ami nem kis bűvészművészet: egymagam egyidejűleg száz költővel tartok intenzív munkakapcsolatot, rálátva gondolkodásmódjukra és valamelyest a hétköznapiakra is. Igaz, hogy ez roppant megterhelő, de legalább annyira érdekes és gazdagító. Valószínű, hogy február és március folyamán én vagyok a legnaprakészebb a kortárs magyar irodalmat illetően: költőink színe-javáról tudom, éppen ki beteg, ki készül elutazni, kit milyen tervek foglalkoztatnak és határidők szorítanak. Ez a tájékozottság felelősséget is

helyez rám, és tanulási folyamatként élem meg.

– *Szüksége lehet a diplomáciai érzékre. Kiktől vette át az antologiaszerkesztést?*

– Jeles elődeim vannak: a 2002-es indulástól Szentmártoni János végezte úttörő jelleggel ezt a munkát, egészen 2010-ig, amikor vállára neheztedek a Magyar Írószövetség elnöki tisztségével járó feladatok. Utána három évig Nagy Gábor szerkesztette a válogatást, 2014-ben pedig Csontos János. Tőle vettem át a stafétát. Érdekes, hogy az első években a beválogatott költők száma nyolcvan körül mozgott – ahogy stabilizálódott az antológia helyzete, ahogy egyre nagyobb presztízst vívott ki magának az irodalmi palletán, úgy növekedett száz körülire a szerzők száma.

– *Milyen szempontok alapján szerkeszti a kötetet, ki kerülhet bele?*

– Csak szakmai alapon válogatok: szekértáboroktól és kultúrpolitikai szempontoktól függetlenül, mindenkit számításba véve. *Az év versei* nem pályázós antológia, tehát nem kell hozzá „beküldeni” verset. A szerkesztés alapja az irodalmi folyóiratok előző évi termése, kisebb részben pedig a frissen megjelent verseskönyvek.

– *Tehát Ön egész évben figyelemmel kíséri a folyóirattermést. Azért ez nem kis vállalkozás. Milyen a kortárs magyar költészet?*

– Ezt a kérdést gyakran nekem szegezik, és mindig zavarba hoz. Persze logikus kérdés, hiszen feltételezhető, hogy rálátok kortárs líránk folyamataira, köszönhetően a folyóiratok szüntelen tallózásának. Valóban rálátok, és azt tapasztalom, hogy költészetünk rendkívül sokszínű: bajosan jellemezhető kategorikus megállapításokkal. Rengeteg szerző, rengetegféle hang, forma. Laikus körökben gyakran elhangzó vád: a mai költők már azt se tudják, mi fán terem a rím, egy szonettet se képesek összehozni, hol vannak már a régi veretes versek, a klasszikus formák és így tovább. Nos, aki kézbe veszi *Az év versei* bármelyik kötetét, megnyugvással láthatja: a vádak alaptalanok. Napjainkban is sok költőnk használ rímeket, kötött formákat. Kimondottan népszerű a szonett, még a legfiatalabb alkotóink körében is; az elmúlt évben pedig hódító útjára indult egy kecsesen könnyed forma, a villanella.

Persze, a sokféleség mellett azért megfigyelhetők aktuális folyamatok. Az egyik legfontosabb, hogy egyre több átköltés, stílusparódia születik, egyre több úgynevezett örömszöveg. A magam részéről ezt – stílszerű jelzővel – örvendetesnek tartom. A közelmúltban gyakran a költők fejéhez vágják, hogy folyton szენvelegnek, verseik túlságosan depresszívek. Csakugyan, a magyar irodalom nemes hagyománya a felszabadult játékoság – miközben magától értetődő, hogy a hivatástudattal megáldott költő az emberi lét, az erkölcs és a kultúra legsúlyosabb kérdéseivel birkózik. A kommunista diktatúra után több évtizeddel alighanem elérkezett az idő, hogy a szolgálatos irodalom mellett az örömszövegek is

teret kapjanak. Ezért, hogy *Az év verseibe* gondosan beválogatok vidám hangvételű műveket is.

– *Milyen újabb fejlemények figyelhetők még meg költészetünkben?*

– Természetes, hogy a költészet reagál a társadalmi folyamatokra, a politikai történésekre. Az örömszövegek mellett megjelentek a fajsúlyos aktuális témák is: a multikulturalitás nehézségei, az európai kultúrát fenyegető veszélyek, a kereszténység kilátásai. Nemkülönböztében a migráció – például egy olyan költő, Vári Fábrián László tollából, aki kárpátaljaiként a végeken él és alkot.

– *Mennyire változik a költők névsora? Milyen a nemek aránya, az életkori összetétel? Kerültek-e be idén új költők, akik még sose szerepeltek?*

– Minden esztendőben kiemelten figyelek arra, hogy az előző antológiához képest kicsit változzék a „mezőny”, legyenek új szerzők. Szörnyen unalmassá válna ez a sorozat, ha évről évre ugyanaz a száz ember szerepelne benne. Azt tartom egészségesnek, ha az évenkénti cserélődés tizenöt-húsz százalékos. Arra is ügyelek, hogy ezek a cserék ne borítsák fel a meglévő arányokat: a kimaradó költőnk helyett elsősorban nem férfiakat, hanem női szerzőket választok; a fiatalok helyébe hasonló életkorúakat és így tovább. Mindamellet nagyon fontosnak tartom az utánpótlást, a tehetségek felkarolását. Nem gondolom, hogy egy költői pálya harmincon túl indul, és csak az ötvenedik életéven túl vehető kézbe a stafétabot... Egy reprezentatív válogatás szerkesztése soktényezős tevékenység. S hogy néhány nevet is említsek a friss gyűjteményből: az antológiasorozat tör-

ténete során most először szerepel Sütő Csaba András, Szabó Palócz Attila, Varga Melinda és Vesztergom Andrea. Mindannyian a köznépmenedék tagjai, számos kötettel rendelkeznek, ezért is különös, hogy csak most került rájuk sor. Ám jobb későn, mint soha. A legfiatalabb korosztály debütánsa Horváth Veronika. Továbbá vannak jeles visszatérők, akik hosszabb távollét után szerepelnek ismét, például Balla Zsófia, Imre Flóra és Lanczkor Gábor.

– *Az év versei antológiának két látványos kísérőrendezvénye is van.*

– Idén már kilencedik alkalommal rendezzük meg a Versmaraton, az antológia költőinek félnapos felolvasását, ezúttal is április 11-én. Ez a kortárs hazai költészet legnagyobb élő tárlata. Oláh János és Tornai Szabolcs ötlete alapján 2011-ben azzal a céllal jött létre, hogy ne kizárólag a klasszikusok, de az élő szerzők művei is nyilvánosságot kapjanak. Remek lehetőség az olvasók számára, hogy élőben találkozzanak a szerzőkkel, átfogó képük legyen. Ezúttal a Petőfi Irodalmi Múzeumba várjuk az érdeklődőket, délelőtt 10-től este 10-ig, a belépés díjtalan.

Néhány nappal korábban, április 6-án 11 órai kezdettel pedig Pesten, a IX. kerületi Ferenc téren tartjuk a *Költők futása* elnevezésű rendezvényt, harmadik alkalommal. Ennek lényege, hogy a Versmaraton nemcsak átvitt értelemben, a színpadon üldögélő költők révén valósul meg, hanem fizikailag is: *Az év verseiben* szereplő szerzők váltófutással negyvenkét kört tesznek meg a téren. A közönséget is várjuk – aki kedvet érez, bátran futhat a költők oldalán.

Simon Adri